JOHANNIS WESSELII
S. S. Theologiæ Doctoris & Professoris Ordinarii

ORATIO
DE
SIMPLICITATE PRUDENTI
IN
ORATORE SACRO
REQUISITA

Dicta publicè
XIX. Januarii MDCCXXXIX.
Quum
Professionem ORATORIÆ SACRÆ Solemniter
Auspicaretur.

LEIDÆ,
Apud SAMUELEM LUCHTMANS, 1739.
Academiæ Typographum.

MAGNIFICE RECTOR.

PERILLUSTRES HUJUS ACADEMIÆ CURATORES.

NOBILLISSIMI, AMPLISSIMIQUE REIPUBLICÆ LEIDENSIS PROCERES, CONSULES, JUDICES; QUIQUE IIS ESTIS A SECRETIS, VIRI SAPIENTISSIMI, ET SPECTATISSIMI.

CELEBERRIMI PROFESSORES, HUJUS UNIVERSITATIS LUMINA SPLENDIDISSIMA.

QUI TRIBUNALI ACADEMICO ES AB ACTIS, VIR CONSULTISSIME.

ERUDITISSIMI, PIISSIMI, ET DISERTISSIMI V. D. MINISTRI, FRATRES IN DOMINO VENERABILES ATQUE DILECTI.

DOCTISSIME MATHESEOS LECTOR.

OMNIUM SCIENTIARUM ET ARTIUM DOCTORES COLENDISSIMI, CONSULTISSIMI, EXPERTISSINI, ACUTISSIMI.

ONNIUM ORDINUM, DIGNITATUM ET MUNERUM AUDITORES, CIVES ET HOSPITES, QUOTQUOT HUNC ACTUM CONDECORATIS, VIRI PRÆCELLENTES, EXOPTATISSIMI.

TU DENIQUE JUVENTUTIS ACADEMICÆ, DEO, PATRIÆ ET ECCLESIÆ SACRÆ, CORONA LECTISSIMA, SPLENDIDISSIMA, FLORENTISSIMA, GAUDIUM, DECUSQUE NOSTRUM.

ORATIO DE SIMPLICITATE PRUDENTI IN ORATORE SACRO REQUISITA.

Priscos Gentilium Sapientes Universam fere Theologiam sub fabulis tradidisse, inter omnes Antiquitatum scrutatores satis abundeque constat. Excogitarunt non modò fabulosas de Diis suis narrationes, verùm etiam imagines & picturas, quibus virtutes eorum significarent atque operationes, introduxerunt. Sic Fulmina Jovi tributa sunt, Tridens Neptuno, Sagittæ Cupidini, Fax Vulcano, Virga Mercurio. In hujus enim, Jovis Filii & ad homines Nuncii, Effigie Virga Aurea Rectaque comparet, quam manibus

tenet ille, quamque duo ſerpentes impliciti ambiunt. Quemadmodum ipſe Mercurius, Ἑρμῆς dictus, eſt Sermonis uſus, a Deo ex alto miſſus, ſolique homini donatus, cujus ope divinæ voluntatis placita nobis innoteſcunt; ita Virgam in manibus ejus, docti Viri, qui altiora Fabularum harum ſenſa inveſtigarunt, ad Sermonis, Orationis & Eloquentiæ Vim, per illam adumbratam, haud abſque ratione retulerunt. Virga enim in manu Paſtoris & Ducis eſt inſtrumentum, quo diriguntur oberrantes, inhibentur nimium properantes, corriguntur delinquentes, tardioreſque & ſegnes excitantur; atque adeo eſt ſymbolum ſatis aptum ad Vim Eloquentis Orationis exprimendam, quâ Hominum animis imperant Oratores, eoſque modo quodam arcano invadunt, flectunt, & quocunque volunt pertrahunt, diſſidentes etiam atque inter ſe acerrime dimicantes ſedant; æque ac Mercurius, uti fert Fabula, Virgâ ſuâ inter duos angues pugnantes interjecta, eos momento citius pacavit. Pulchrè itaque hæc Mercurii *Virga* ſymbolica Regnum, quod Eloquens Oratio in Homines exercet, repræſentat: & ſimul cauſſas prævalentis iſtius imperii eleganter exprimit. Etenim erat illa *Recta* & *Aurea*; quo ſignificabatur, quòd vis illa Orationis maxime dependeat â Materiæ, auro quovis precioſioris & purioris, Dignitate ſimul ac Veritate, hujuſque demonſtra-

ſtratione per Argumenta, ipſo auro ſolidiora: Imo ſic indicabatur, quod hæc Orationis Virtus præſertim profluat a *Rectitudine* & *Simplicitate* Animi pariter & Vitæ, non adeo quam voce vultu geſtu, dum dicit Orator, ſimulet, ſed longè magis quam verè habeat & oſtendat. Quod verò *Virga* hæc *geminis ſerpentibus* circumplicata conſpiciebatur in Effigie Mercurii, hoc figurabat *Prudentiam* ab Oratore cum Rectitudine illa & Simplicitate eſſe jungendam, ut magis, apud Auditores, polleat ejus oratio. Et meritò. Etenim *Prudens Simplicitas* non tantùm *Vitam* hanc terreſtrem reddit, ut Poeta *Martialis* ait, *beatiorem*, ſed etiam jure recenſetur inter ea, quæ Oratorem, non Forenſem modò & Scholaſticum, ſed Sacrum inprimis & Chriſtianum, de Religionis Myſteriis & Officiis agentem, felicem, flexanimum atque ad perſuadendum peridoneum efficere queunt.

Quare etiam hæc duo, *Simplicitatem* & *Prudentiam* arctè conjunxit Dominus noſter, quando Diſcipulos ſuos, Euangelii ſui per totum terrarum Orbem præcones futuros, hoc ſapientiſſimo monito inſtruxit, *Eſtote igitur* PRUDENTES UT SERPENTES, ET SIMPLICES (ακεραιοι) UT COLUMBÆ. Quo excitatus Ego de utraque hac Virtute, SIMPLICITATE & PRUDENTIA, Oratori Sacro inprimis neceſſariâ, hac horâ apud Vos dicere conſtitui; *Ora-*

toriæ Sacræ nuper ab Illustrissimis Academiæ hujus Curatoribus, & Amplissimis hujus Urbis Consulibus eorum Collegis, designatus Professor. Qui sic non novum adeo, mihi, sexagesimum octavum Ætatis annum agenti, imposuerunt laborem; sed ut eam, quam spontè, nec indiligenter, nec inutiliter per XXVII annos, Oratoriæ Sacræ tradendæ navavi operam, sibi non displicuisse ostenderent, me novo honoris Titulo, novâ docendi Eloquentiam sacram Auctoritate, novoque Honorario cumularunt. Quod læto ac grato animo nunc agnosco; & me recenti hoc favoris vestri, Perillustres & Nobilissimi Academiæ hujus Proceres, atque qualiscunque de me existimationis Testimonio, Vobis denuò obstrictum atque perpetuò devinctum, palam profiteor. Non onerabo vos, Auditores Humanissimi, verborum multitudine & granditate, artisque Rhetoricæ pigmentis, temere aspersis, aut Eruditionis etiam secularis affìcto quodam apparatu: Verùm simplici, perspicuâ & compendiosâ Oratione disputabo de SIMPLICITATE PRUDENTI, non quæ ex Oratione dicentis duntaxat elucet; sed etiam & magis, quæ ex tota simul Oratoris Vita cognoscitur.

Adsis mihi o Jehova, Pater Luminum, Tuo auxilio, quod ardentissimis votis supplex imploro!

Finis

Finis Oratoris Sacri, uti noſtis, eſſe debet; non ſolum *Delectare* Auditores ſuos, eoſque vocis ſuavitate, ſermonis decenti ornatu, rerum concinna diſpoſitione, atque convenienti geſtuum moderamine attentos tenere; ſed etiam *Perſuadere* illis Veritatem & Sanctitatem Doctrinæ Chriſti, Demonſtratione ejus ad Conſcientiam, per Argumenta animos eorum Convincentia; & denique *Permovere* ac Excitare Affectus eorum, ut Viam ſalutis veram atque unicam, quam cognoſcunt & probant, etiam diligant, & actu ingrediantur, nec cum Medea, apud Ovidium, meliora quamvis videant, deteriora tamen, ad æternam eorum perniciem, ſequantur.

Præcepta de Modis quibus *Delectare* queunt Oratores Sacri Auditores ſuos, eorumque Attentionem fovere, dederunt dudum Oratoriæ Sacræ Magiſtri, plura atque egregia, & inter illos ὁ πάνυ deſideratiſſimus noſter FABRICIUS, in ſuo *Oratore Sacro*, ante annos ſedecim, ex hac Cathedra, vivis coloribus in Voce, Vultu, Geſtu totoque Habitu, delineato atque depicto.

Quapropter ego, hiſce miſſis, nunc ſolummodò dicam de illis Cauſſis & Mediis, quæ cum maxime facere poſſunt ad *Perſuadendam* miſero peccatori Fidem in Dominum gloriæ Crucifixum, quâ Deum iratum ſibi conciliet, cum abnegatione omnis me-

riti & fiduciæ in juſtitia propria: & ſimul ad *Permovendum* eum, ut cum abnegatione voluntatis pravæ, imo & naturalis quandoque, ſeſe ſubjiciat divinæ voluntati arcanæ, ſemper ſapienti, & revelatæ, ſemper ſanctæ & juſtæ, atque ut peccati dominio, carnis voluptatibus ac ratiociniis nuncium mittat, ac per Anguſtam Sanctitatis Chriſtianæ viam ad Auguſta Cæleſtis Beatitatis palatia ac conſummatæ ſapientiæ Templa ſerena, omnibus viribus contendat.

Ad quæ omnia, cum ſingularem, uti Ego quidem arbitror, vim habeat, SIMPLICITAS PRUDENS, prout in Oratione non ſolum ipſâ, ſed etiam & maxime in Vita Concionatoris ſacri exprimitur; propterea eam nunc in gratiam Sacræ Juventutis breviter ediſſeram, ut diſcat illa quodnam ſit Eccleſiaſtici Oratoris præcipuum ornamentum, atque ad perſuadendum & permovendum neceſſarium in eo *Requiſitum*.

Per SIMPLICITATEM verò, quæ a Sacris & Profanis Auctoribus haud raro inter Vitia refertur, non intelligo *Dementiam*, in Ephrajimo, fatuæ columbæ ab hac parte ſimili, notatam (a); aut *Stupiditatem* illam, quâ quis facile ſe ab alio decipi patitur; quo ſenſu Juvenis ille blanditiis ſcorti ſupera-

(a) Hoſ. VII. 11.

ratus (b), & Homo ſtolidus, *credens omni verbo* (c); פתאים *Simplices* in Proverbiis Salomonis appellantur; aut denique *infantilem quandam Ignorantiam*, rerumque omnium Imperitiam, quæ in illis eſt qui nec literas nec notare didicerunt, quique *ſimplices* illi ſunt, quibus etiam Lex Jehovæ, ut Lux, ſapientiam adferre poteſt. (d)

Doctrina enim varia in Eccleſiæ Doctoribus eſt neceſſaria (e). Sunt enim inſtar Stellarum cæli, quæ proprio vel mutuatitio lumine fulgent, illudque emittunt ſuper terram, ut eam mediis in tenebris illuminent. Cæcos olim Sacerdotes Lex admiſit nullos. Plurimum profectò damni creant Populo Dei Cæci ejus Duces. Quantæ non tenebræ obortæ ſunt olim in Judaiſmo, (nec minores poſtea in Papatu), quando Draco tertiam partem ſtellarum cæli abjecit in terram, & luce omni privavit (f). Verbi Miniſter Eccleſiæ eſt quod eſt *Oculus* corpori & *Lucerna* Domui (g) ſi *Oculus* eſt *Malus*, vitioſus & obſcuratus, *totum corpus tenebroſum erit*: ſi vero oculus fuerit (h) ἁπλοῦς *ſimplex* nullo operimento implicitus, *totum corpus* erit *Lucidum*.

Præterea Concionatoris Sacri officium eſt Verbum

(b) Prov. VII. 7. 8. XIX. 1. 30. (c) Prov. XIV. 15. (d) Pſalm. XIX. (e) 2 Tim. IV. 2. (f) Apoc. XII. 2. 3. (g) Matth. VI. 22.

bum Dei coram populo interpretari, & ſuper loco Scripturæ aliquo diſſerere. Interpretatio autem Textus Sacri, ut ita loquar, eſt vel verbalis, vel realis. Ad utramque, præter Eruditionem Theologicam, requiritur, & plurimum conducit Grammatica, Logica, Rhetorica, Hiſtorica, Rerumque Naturalium aliqua ſaltem Cognitio. *Grammatica*; ut ſenſum verum vocabulorum Hebraicorum & Græcorum ſciat eruat ac demonſtret Concionator. *Logica*; ut diſtincte de rebus cogitare, eaſque rite diſponere, veritatumque connexionem ad convincendos animos oſtendere queat. Quare ex ſcholis exturbari non debuiſſet Logica, ut locum faceret Methodo demonſtrandi Mathematicæ. Quæ quidem in rebus Mathematicis optima eſt, verum in Theologia tam Naturali quam Revelata locum vix opportunum reperit: dum Hominum animi multis illis Definitionum, Poſtulatorum, Axiomatum, Propoſitionum ambagibus percelluntur potius quam convincuntur: Imo quæ ad Theologica etiam tranſlata videtur, non ab omnibus (nam Aliqui bonâ fide & optimo animo, nec infeliciter plane, hac Methodo Mathematica in Theologicis uſi ſunt) ſed ab uno ſaltem & altero, occulto Religionis hoſte, eum in finem, ut ſophiſmata tegantur, incauti fallantur, & *Maledictæ* impuritates, ſub ſpecie ſublimis quidem, ſed & certæ,

certæ ſcientiæ, orbi obtrudantur, quæ ſi Logica Methodo propoſitæ fuiſſent, facilius detegi potuiſſent. Requiritur præterea in Concionatore Sacro Cognitio *Rhetorica*, ut Linguam illam Eruditorum, (h) quâ locutus eſt Dominus in diebus carnis ſuæ, & Prophetæ ac Apoſtoli loquuntur in Scriptura, Tropos nempe Figuraſque Rhetoricas, in eâ frequenter occurrentes, bene intelligat Orator ſacer, propriaſque locutiones ab impropriis accuratè diſtinguat. Certe *Johannes Piſcator* Herbornenſis, quia in his diſciplinis, Grammatica, Logica, Rethoricâ, eminuit, adeo accuratam Scripturam interpretandi rationem aſſecutus eſt, ut vix inter Interpretes ejus parem habeat. Imo etiam Requiritur in Verbi Miniſtro Cognitio *Hiſtorica*, vel ob hanc cauſſam, ut Vaticiniorum Implementum oſtendere queat. Neque tandem in *Philoſophicis*, *Rebuſque Naturalibus* hoſpes plane & peregrinus eſſe debet, quales etiam in Voluminibus Sacris, & maxime in Jobo bene multæ occurrunt, & a quibus ſæpe ſimilitudines petuntur, ab Animalibus puta, Herbis, Arboribus, Lapidibus, Metallis. Quæ Litteris Virorum doctorum ſatis jam ſunt expoſita, ut neceſſe non ſit Concionatori Sacro, in multis *propter pauca laborare*, quod cum Auguſtinus (i) jam de ſuo ævo teſtatus eſt, multo

(h) Jeſ. L. 4. (i) Lib. II. de Doct. Chriſt. §. 19.

to majori jure id de noſtro affirmari poteſt.

Paulus ſanè Apoſtolus, qui non fuit *Idiota Scientiâ*, quamvis ſermone talis haberetur, Gentilium Poetarum *Arati*, *Menandri*, *Epimenidis* dicta, quæ in ſcriptis illorum proculdubio ipſe legerat, laudans, docuit licitum quoque eſſe Concionatori Chriſtiano, ut ea quæ ab Ethnicis Philoſophis & Poëtis bene ſunt tradita, aliquando ſed parce commemoret, eaque ab illis ut injuſtis Poſſeſſoribus repetat, in uſum meliorem vindicet, atque ex iis Conſenſum utriuſque Luminis Scripturæ & Naturæ oſtendat. Quam feliciter *Cyprianus*, *Lactantius*, *Optatus*, *Hilarius*, Aliique, errores Gentilium, Argumentis ex eorum Libris petitis, tanquam propriis eorum Armis, confutarint, idem quoque Auguſtinus obſervavit (k). Quamobrem etiam Julianus Imperator pueros Galilæorum a Philoſophiæ, Poeticæ & Rhetoricæ ſtudio arcebat; quoniam aliàs, uti dicebat, *propriis pennis*, ut in proverbio eſt, *configimur*, uti narrat *Theodoretus*. (*k) Non eſt tamen omnibus Verbi Miniſtris peræque neceſſarium, ut ſciant quidquid unquam ſuperbi Philoſophi, aut fabuloſi Poetæ, aut nugivenduli Rabbini dictitarunt; neque ob horum ignorantiam *Simplices*, id eſt, rudes & inſcii dicendi ſunt; Quo nomine Chriſtiani olim a Valentinianis Hæreticis appel-

(k) Lib. II. de Doctr. Chriſt. Cap. XL. §. 60. (*k) Hiſt. Lib. III. c. 7.

appellabantur, quòd altitudinem Myſteriorum de Æonibus adſequi non poterant; quod merito riſit Tertullianus, *adv. Valentianos*, *in principio.*

Sed *Eruditam* illam *Simplicitatem* urgemus, quâ quilibet Verbi Miniſter Scripturæ Verba intelligere, ſenſum indagare, mentem adſequi, & doctrinam ſalutis proponere, illuſtrare, & confirmare valeat; ut Auditores vel convincantur vel convertantur, Piique in Fide corroborentur, in Charitate ædificentur, Lugenteſque Tzijonis Conſolationum divinarum dulcedine recreentur.

Quam Eruditam *Simplicitatem* opponimus illi, quam Myſticæ Theologiæ Auctores, Veteres & Recentiores, laudant, atque in Scripturâ laudari temere ſupponunt; quâ omni ſcientiarum & artium apparatu abdicato, & animä ab omnibus multiplicium idearum in intellectu, affectuumque vitioſorum in voluntate, ſordibus, quæ ex ejus cum ergaſtulo corporis ortæ ſunt conjunctione, purgatâ, in *Simplici* Deo quieſcit, & ad Deum retracta, in eo, uti ajunt, *Simplificatur.*

Quæ *Platonico-Myſtica Simplicitas* non eſt verè Chriſtiana illa, quam Chriſtus & Apoſtoli commendarunt, verùm multis nominibus reprobanda eſt; quia ἀγνωσίαν inducit, ſtudiorum & meditationum noſtrarum induſtriam tollit, doctrinam fidei juſtificantis obſcurat, & omiſsâ plane ac ſpretâ Unione relativa noſtra per fidem cum Chriſto ſponſore,

ſore, & cum Deo in Chriſto reconciliato, animæ modò, ut quæ ſit auræ divinæ particula, *Unionem* cum Deo *eſſentialem* involvit. Atque adeò, quia hæc Myſticorum *Simplicitas* favet *Pelagianiſmo*, per viam, quam laudant, *Purgationis*, ab omni pravo affectu, tanquam in hac vita poſſibilis; & *Enthuſiaſmo*, per viam *Illuminationis* a Deo immediatae, quam expectant; & *Platoniſmo*, per Viam *Unionis eſſentialis* cum Deo, quam ſomniant, & Deificationem vocant; imo denique & *Atheiſmo* hodierno, per viam *Quietis*, quam jactant, & Reſignationis ejuſmodi voluntatis noſtræ, ut nihil velit homo, ſed omnia Deus, noſtraque Voluntas in Divina plane abſorbeatur.

Verùm ſicuti per SIMPLICITATEM Oratoris Sacri non intelligo *Infantilem* rerum *ignorantiam*, ita etiam minimè per illam intelligendam Volo *dicendi infantiam* ac ruſticitatem, ſeu vile nimis ſordidum ac illiberale dicendi genus,

Hoc enim inculto, abjecto, imo a lixis & calonibus ſæpe petito dicendi modo, Reverenda Fidei noſtræ Myſteria, Tremenda Domini Præcepta, totaque Sanctiſſima noſtra Religio, hominum profanorum & vulgi irriſioni & contemtui exponuntur.

Piſcatoria *Simplicitas* non reſpuit omnem ſermonis Elegantiam ac Pulchritudinem. *Naphthali Verba Pulchra*, Euangelio Regni Meſſiæ & Doctrinæ Cæleſti con-

congruentia, juxta prædictionem moribundi patriarchæ Jacobi (l), daturus erat.

De Paullo Apostolo disseminabant Obtrectatores ejus, quòd *Epistolæ* quidem essent *graves* & *validæ* (m), sed quod *Sermo* ejus esset ἐξουθενημένος *Contemtibilis* & *nihili*. Sic verò inconditum dicendi genus, sermonisque spurcitiem illi neutiquam exprobrasse videntur, cujus βαρύτητα in stilo Epistolico admirabantur. Sed respexerunt: *Vel* ad vocem ejus exilem ac debilem: *Vel* ad linguam ejus nonnunquam impeditam per Colaphos Satanæ, quos post Raptum suum in cælum plus semel experiebatur, quibusque corpus ejus non modò tremore percul sum conturbabatur, sed & tubera in facie & lingua ejus oriebantur, quæ balbutire aliquando cogebant disertissimum alias Apostolum; unde *per infirmitatem carnis* se prius Euangelizasse Galatis, (n) & se fuisse apud Corinthios cum *infirmitate*, *timore* & *tremore multo*, conqueritur: (o) Vel denique respexerunt sic calumniatores illi ad familiares Paulli sermones, quos præsens conferebat cum aliis, in quibus nihil Gravitatis & Auctoritatis istius Apostolicæ appareret scilicet, quam spirabant Absentis Epistolæ. Quare in eadem ad Co-

(l) Gen. XLIX. 21. (m) 2 Cor. X. 10. (n) Gal. IV. 13. 14. (o) 1 Cor. II. 3.

Corinthios ſecunda Epiſtola (p) continuò ſubjecit hoc monitum Apoſtolus, ut *cogitent* hi ſui Obtrectatores, quod *qualis eſt ſermone per Epiſtolas, cum abeſt, talis quoque futurus ſit reipſa cum aderit*; hoc eſt; quamvis coram, ſive de rebus divinis prò concione, ſive de privatis negotiis in familiari colloquio, ageret, verbis amore & lenitate temperatis vulgò uteretur, ubi tamen ratio tulerit & neceſſitas flagitaverit, quod non minus præſens quàm abſens Apoſtolicam ſuam Auctoritatem, abſque ullo præpoſtero metu, verbis & factis, atque adeo ſe ſemper eundem eſſe, demonſtraturus eſſet.

Ipſe Paullus porro quando concedere videtur Adverſariis ſuis, quod ſit ἰδιώτης τῷ λόγῳ *Idiota ſermone*, (q) ſic minime fatetur ſe incondite & ſordidè dicere. Neque agnoſcit ſe eſſe *Soloecum*, in vocum conſtructione vitioſa, aut *Bārbarum*, in literarum conjunctione & pronunciatione inepta: Idiota enim nunquam ſignificat peccantem in grammaticas regulas. Neque etiam ſic ſignificat, ſe illiteratum plane ac ἀγϱάμματον eſſe; quo ſenſu vocabulum ἰδιώτης nonnunquam venit in Sacris, (r) aut omni dicendi peritia, artiſque Rhetoricæ Scientiâ plane deſtitutum eſſe; nam Idiotam *Scientia*, Hu-

(p) 2 Cor. X. 11. (q) 1 Cor. XI 6. (r) Act. IV. 13. 1 Cor. XIV. 16.

Humanâ quoque atque *Rhetorica*, ſe eſſe mox negat. Et verè profectò. Nam quamvis Grandiloquentiæ Græcanicæ Præcepta in ſcholis Rhetorum fortè non audierat, nec *Corinthia*, ut ajunt, *Verba*, ad oſtentationem nitida, compta, delicata, didicerat; artis tamen dicendi plane ignarus non fuit Apoſtolus, ab ipſis Gentilibus pro *Mercurio*, Eloquentiæ Deo, habitus; (ſ) ſive eam ex lectione Oratorum æque ac Poetarum illorum hauſerat; ſive ex dono Dei, quo *plus cæteris Linguis* fuit loquutus, (t) & quo *Sermonem Sapientiæ*, ut ſcitè, & *Cognitionis*, ut doctè loqui poſſet, non minus quam alii Doctores, de quibus in priori ad Corinthios (v) loquitur, acceperat; quo *Sermone ſapientiæ* etiam uſus eſt toties, quoties Dei gloria & hominum ſalus id poſtulabant.

Verùm quando ſe *Idiotam Sermone* dicit Paullus, ſignificat ſe non affectare in Concionibus & Epiſtolis Orationis meteora, fucatamque illam Eloquentiam, ac pompoſum dicendi genus, quod ad ingenii oſtentationem, vanamque dicentis gloriam, captandumque multitudinis applauſum unicè comparatum, Verbis ad pondus, ad numerum, ad ſonum delectis, comptum eſt atque compoſitum.

Quod

(ſ) Act. XIV. 11. (t) 1 Cor. XIV. 18.
(v) 1 Cor. XII. 8.

Quod genus dicendi, a Corinthiis maximopere laudatum, appellatur a Paullo σοφία & ὑπεροχὴ τȣ̃ λόγȣ *Sapientia* & *Eminentia* (x) *ſermonis*, cum qua ad Corinthios ſe non veniſſe teſtatur. Non; quia non poterat Artificio illo ſermonis Græcanico uti, quemadmodum indoctus ſpernere ſolet quæ non poteſt adſequi: Nam Græcorum Rabbinorumque literis in Schola Tarſenſi & Hieroſolymitana bene eruditus erat, & ex ejus Epiſtolis pleraque Rhetorum Schemata, Orationiſque ornatæ etiam quædam Lumina, Auguſtinus in Libris de Doctrina Chriſtiana, deduxit: Verum quia nolebat iſta ſermonis *Eminentia* uti, ob Dei Gloriam, ne *Crux Chriſti inanis* reddatur, Mundique Converſio Eloquentiæ Humanæ, non Divinæ *Potentiæ* attribuatur, & ut *Fides* noſtra, non in *Sapientia Mundana* fundata eſſet, ſed in *Potentia* Dei. (y) Imo, ſi ita placet, non eſt uſus *Eloquentia Mundana*, quia non poterat. Nempe Spiritus S. *Os* & *Sapientiam* ſuggerebat illi, ut & reliquis Apoſtolis, (z) ut loqueretur prout Sp. *S. dabat eloqui.* Si voluiſſet Apoſtolus & Sp. S. hoc ei permiſiſſet, haud difficile illi fuisſet Eloquentiam hujus ſeculi imitari.

Fuit itaque Paullus *Voluntarius Idiota* Sermone, *ſe*

(x) 1 Cor. I. 17. II. 1. (y) 1 Cor. II. 4. 5.
(z) Luc. XXI. 25. Act. II. 4. 1 Cor. XII. 7. 2 Petr. III. 15.

se ipsum, ut ait, (a) *submittens*, ut Corinthii *eveherentur*: & hunc in finem utens Eloquentiâ ἰδίᾳ *propriâ*; seu *Sermone sapientiæ* illo, quem in Schola Spiritûs S. non Rhetorum hujus mundi didicerat. Quod innuit ipse Apostolus in priori ad Corinthios Capite secundo (b) ita scribens. *Quæ* (Mysteria salutis homini naturali abscondita) *loquimur*, *non sermonibus quos docet humana sapientia*, sed *quos docet Spiritus sanctus*, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες *spiritualia spiritualibus*, id est, verbis a Spiritu S. profectis, *exponentes*.

Quem *idiotismum* Pauli Legati Regis Tzijonis imitantur, quando Mysteria Regni Ejus Regis ipsius Verbis, quantum fieri potest, prædicant; quemque ad *Simplicitatem* in Oratore sacro *requisitam* primo loco referimus, & nominamus SIMPLICITATEM IN VERBIS.

Simplex verò cum id appelletur, quod nihil heterogenei admixtum habet, ad eam in *Verbis Simplicitatém* merito referimus *Stilum Scripturarium*, & *Verba* illa ex Scripturâ petita *Delectabilia* & *Fidelia*, â sapientissimo Regum quæsita (c), quæ sua gravitate & rerum pondere omnem Eloquentiam Humanam superant; & in quibus plus sanè est acuminis, sapientiæ, & venustatis quàm in gentilium

(a(2 Cor. XI. 7. (c) Eccles. XII. 10. (b) 1 Cor. II. 13.

lium Oratorum ac Poetarum (quæ, a nonnullis inter Christianos etiam Doctis Viris tantopere ad ostentationem secularis eruditionis suæ nonnunquam laudantur,) Sententiis.

Hoc tamen ita non velim accipi, quasi non nisi Scripturæ verbis, nunquam suis, uti liceret Concionatori Ecclesiastico, in oratione ad Deum, vel de Deo ad populum.

Est enim Interpres non Recitator Verbi Divini; quod utique explicare nequit nisi etiam sua verba adhibeat. Malè certe agit, si ita in dicendo vel orando sermonem imitetur propheticum, ut ad intelligentiam ænigmatum illorum alio opus sit Interprete. Quare tropice & figuratè dicta in Sacris vix ab ipso adduci debent nisi cum Explicatione adjectâ. Quotus enim quisque est ex plebe Christiana, qui verba Ezechielis illa (d), in precibus quandoque usurpari solita, *Pater* noster *Emoræus* est, & *Mater Chittæa*, de originali labe nostrâ mox intelligat; aut qui Monitum illud Salomonis (e), *projice panem tuum juxta*, vel *super*, *aquas*, quod in commendatione pauperum de suggestu nonnunquam auditur, absque ullâ explanatione adsequatur?

Neque etiam hoc ita intelligimus, acsi in Explicatione Doctrinæ fidei nullis nisi in Scriptura expresse

(d) Ezech. XVI. 3. (e) Eccles. XI. 1.

presse repertis *Terminis* liceret uti. Terminorum enim Theologicorum quorundam utilitas, ad detegendas Hæreses, verum Controversiæ statum cognoscendum, excludendas Hæreticotum ludificationes, atque ad genuinos Gileaditas, hisce tanquam altero quodam *Schibbolet*, ab Ephratæis distinguendos, (f) comprobata dudum & agnita est ab omnibus Veritatis & Orthodoxiæ Cultoribus.

Nec pertinent hi Termini, v. g. *Trinitas*, *Persona*, ὁμούσιος &c. ad βεβήλους καινοφωνίας *profanas vocum novitates*, (uti Vulgatus legit) à Paulo damnatas in priori ad Timotheum Capite sexto. (g) Nam quamvis *Nova* quadantenus sint Vocabula, non tamen *Profana*, sed quæ in ipsis Sacris Literis fundata sunt.

Permittimus verò ut *Profanis vocum novitatibus* accenseantur ea Verborum Portenta, quæ in Mysticorum Doctorum scriptis leguntur, quando jactant *Transsubstantiationes Mysticas*, *Cordis concentrationes*, *Potentiarum*, *imo omnis sui esse Annihilationem*, & *Abyssalem cum Deo identificationem*, & docent, *Hominem deificari*, *in deum transformari*, *Animam omni actione destitui*, *Deum solum agere*, *Hominem tantum Pati* &c. Quæ portentiloquia, cum pessimo

(f) Jud. XII. 6. (g) 1 Tim. VI. 20.

mo dictorum quorundam similium Scripturæ abusu & detorsione conjuncta ab illis Mysticis Theologis, effecerunt ut Enthusiastæ, Libertini & Athei scripta illa Mystica olim magnopere laudaverint, & hodie commendent, ut incautos ad Libertinismi & Atheismi præcipitia, sensim & sine sensu, abducant & abripiant.

Simplex porro cum notet ex origine id quod est *sine plicis*, & proinde ex usu, id quod *Æquabile*, *Apertum*, *Planum* & *Purum* est, ad *Simplicitatem in Verbis*, Oratori Sacro necessariam, pertinet quoque sermo *Æquabilis*, *Apertus*, *Perspicuus:* quo sensu Dictator apud Livium *Simplicem* esse *Orationem* suam dixit.

Æquabilis, inquam, a quo absunt omnis Tumor & Granditatis Excessus, & dicta in speciem sublimia sed revera inania, quæ efficiunt, ut Auditores, non rem ipsam sed ejus imaginem modò retineant.

Apertus præterea debet esse sermo Concionatoris Ecclesiastici, fuco verborum meretricio non oblinitus &, sine verbis adulatoriis & assentatoriis, a Paulo in priori ad Thessalonicenses (h) rejectis: quibus Hominibus placere student, (i) errores & vitia eorum palliantur, *parietes tectorio inepto obducun-*

(h) 1 Thess. II. 5. (i) Gal. I. 10.

cuntur, (k) ea quâ ſunt Hominum, non ipſi ad ſalutem Homines, nec Dei & Chriſti gloria quæruntur, (l) pax impiis promittitur (m), peccandi fomes ſubminiſtratur, & ſecuritas carnalis introducitur

Decet e contrario Oratorem ſacrum, Modeſta quædam in dicendo *Libertas* & παῤῥησία, aliena, uti ab omni turpi adulatione, ita etiam ab omni præpoſtero pudore & ſervili timore, qualis in Domino noſtro ab ipſis Herodianis, aulæ Mancipiis, laudatur, qui illi hoc Teſtimonium perhibent in Euangelio; *Magiſter, ſcimus te veracem eſſe, & viam Dei in veritate docere, nec quemquam curare, non enim reſpicis, ad perſonam* (n) *Hominum.*

Inprimis etiam Sermo Eccleſiaſticus, ut *Simplex* ſit, *Perſpicuus* eſſe debet. In *obſcuritate* ſermonis *gloria* Eruditionis heic minime quærenda eſt, ubi de ſalute æternarum animarum agitur. *Interpres* Verbi Dei ipſum Deum *imitari* debet, qui perſpicuo eloquio ad ſalutem neceſſaria miſeris mortalibus revelavit. *Auditores* habet omnis generis *Homines*, doctos pariter & indoctos, viros, foeminas, ſenes, pueros, ſervos & ancillas, quos omnes, ab omnibus intelligibili & captu facili ſermone

(k) Ezech. XIII. 10. 11. 14. (l) Phil. II. 21. 2 Corinth. XII. 14. 1 Cor. X. 24. (m) Jer. VI. 14. (n) Matth. XXII. 16.

mone ad reconditæ ſapientiæ cæleſtis cognitionem perducere debet. *Orationes* noſtræ ſacræ ſunt *Homiliæ*, ut Græci vocant, ſeu *familiaria colloquia*, in quibus Concionator ut Pater Liberos, Amicus Amicos, Frater fratres, alloquitur Auditores ſuos, eoſque monet de imminenti æterni exitii periculo, & de ventura ſuper eos certo certius Dei ira horrenda, niſi maturatâ fide & reſipiſcentiâ eam ſine ulla dilatione effugere ſtudeant. Ad quod utique; verba, quæ ipſa rei natura ſuppeditat, clara nimirum & ſeria, longe majorem vim habere, quam quæſitas ex arte declamatoria verborum ambages, nemo eſt qui non mecum facilè perſentiſcat. Ea denique omnis *Veritatis pulchritudo* eſt, & maxime ejus quæ in Chriſto eſt, ut fucari non velit, ſed quo magis nuda ſiſtatur, eo vehementius etiam rapiat in ſui amplexus.

Hæc autem *Perſpicua Simplicitas*, ſicuti ab una parte excludit verba in vernaculâ Linguâ inſolentia, rara, extraordinaria, & vocum ac phraſium portenta ac monſtra, qualia hodie nonnulli, quibus omnes vulgares, conſuetæ, etiam ſcripturariæ loquendi formæ ſordent, in ſuggeſtu proferunt: Sic ab altera parte exigit verba apta; quæ ſunt ipſarum rerum, ſeu noſtrorum de iis conceptuum, vividæ imagines; & ſimul verba conſueta, nec ex trivio, nec ex theatro hauſta, ſed qualia in converſa-

verſatione hominum politiorum, bene natorum & educatorum audiuntur & uſurpantur. Cui tamen ſermonis Simplicitati ac Perſpicuitati non repugnat nervoſa quædam *Brevitas*, cum paucis verbis multa dicimus, imo una voce, ſed ſignificantiſſimâ, plus & multò clarius quam centum aliis exprimimus. Quemadmodum *Lucanus* his paucis verbis; *Pompejo fugiente timent*, de Pompeji magnitudine plus dixit, quam ſi multo verborum apparatu eam deſcripſiſſet. (o)

Verùm præter verborum Simplicitatem requirimus in Oratore Sacro ſecundo loco SIMPLICITATEM RERUM.

Ad quam referunt nonnulli Rhetores Sacri Simplicitatem *Exemplorum*, quæ ad perſuadendum aut permovendum adduci ſolent; ut ſcilicet ex multis aliis unum ſeligat Orator, illudque præ aliis, vivis coloribus expreſſum, proponat. Hoc inprimis urget & illuſtrat Doctiſſimus *Stephanus Gauſſenus* Salmurienſis Theologus; in eleganti quam conſcripſit de *Ratione concionandi* diſſertatione.

Certe huic Rerum Simplicitati repugnat, in concione Eccleſiaſtica multas ſententias, modò veræ ſint in ſe, nec analogiæ fidei ac ſcripturæ contrariæ, conjungere: hoc ſub prætextu, quod omnes

(o) Lib. I. 520.

mnes veræ ſint, & quod Spiritus ſanctus prævide-rit eas a variis interpretibus proferendas, atque ſic nobis uno in loco plusquam unam veritatem ſub-miniſtrare voluerit; quemadmodum Auguſtinus in hunc ſenſum loquitur in Libris de Doctrina Chriſtina. (p)

Etenim in unoquoque Scripturæ loco omnis ve-ritas non continetur, nec verba ubique ſignifi-cant quod ſignificare poſſunt, ſed quod debent in ſingulis Locis, ex ſcopo loquentis & ex con-nexione verborum. Ut rem hanc uno tantum Exemplo illuſtrem, adducam Pauli verba in ſecun-da ad Corinthios, (q) *Dixit Deus, ut e tenebris Lux ſplendeſceret.* Verum eſt *dixiſſe* Deum; ut Lux primigenia corporalis ex tenebris abyſſi emer-geret, Lux Verbi ſui in tenebris mundi prodiret, Lux Fidei in obtenebratis Electorum cordibus o-riretur, & Lux gloriæ cæleſtis tandem poſt tene-bras mortis ſplendeſcat. Verùm idcirco omnis hæc Lux varia corporalis & ſpiritualis, non eſt jungenda, nec intellecta a Paullo, qui procul omni dubio ad Lucem primigeniam in Initio mundi productam reſpexit. Eſt enim in verbis ejus manifeſta Creationis Veteris cum Nova Compa-ratio.

Neque

(p) Lib. III. CXXVII. (q) Cap. IV. 6.

Neque omnes Loci cujuſdam Interpretationes, a Variis allatas, frigidas etiam, frivolas & abſurdas planè, commemorare debet Orator ſacer, ſi *ſimplicitati Rerum* ſtudere velit, niſi hoc ad Hæreticorum ac Errantium confuſionem Neceſſarium & Utile videatur. Sic præter rem & abſque neceſſitate ac utilitate Concionator, diſſerens de Oraculo hoc a Paullo in Epiſtola ad Epheſios (r) laudato; *Excitare qui dormis, & reſurge ex mortuis, & illuceſcet tibi Chriſtus*; ineptam illam & falſam commemoraret etiam Explicationem Alicujus ab Hieronymo notatam, (s) qui hæc Verba coram plebe Chriſtiana ad Chriſtum accommodabat in cruce pendentem, & ſermone hoc, *ſurge qui dormis*, Adamum compellantem, ſub ipſa cruce ſcilicet ſepultum.

Inprimis ad hanc *Rerum ſimplicitatem* ſpectat *Utilia Neceſſaria* & maxime *Vera* dicere. *Simplex* enim *Falſo* opponitur apud Auctores ſacros pariter & profanos. Abſtineat ergo Orator ſacer ab omnibus κενοφωνίαις, *inanium rerum clamoribus*, a Paullo proſcriptis (s*) & a Quæſtionibus ac Diſputationibus Rabbinorum ac Scholaſticorum in papatu, de rebus abſtruſis, infructuoſis, vanis, quæ nihil ad fidem confirmandam, aut pietatem promovendam faciunt, ſed ex quibus non niſi *pugnæ* noxiæ oriuntur. (t)

(r) Cap. V. 14. (s) in Matth. XXVII. 33. (s*) 1 Tim. VI. 20. (t) 2 Tim. II. 23. 24.

Vera semper cum maxime proferre debet Concionator sacer; & abominari impium illud Maledicti Philosophi axioma; *Fidem non tam requirere* Vera; *quam* Pia *dogmata*, *hoc est talia*, quæ *animum ad obedientiam movent*; *tametsi inter ea plurima sint*, *quæ nec* Umbram Veritatis *habent*; *dummodo tamen is*, *qui eadem amplectitur falsa esse ignoret* (v). Nunquam etiam piis fraudibus utatur Verbi Divini Interpres, nec unquam pugnet pro fidei dogmatibus ex scripturæ testimoniis aliò detortis, quàm habet germanus eorum sensus. Quâ in parte veteres quandoque sibi nonnihil indulsisse monuit in *Ecclesiaste* suo *Erasmus*, & Exemplis allatis comprobavit. Nollem profectò *Hieronymo excidisse*, *haud* esse *turpe hostem* (fidei Adversarium) *dolis ferire*, *non viribus*. (w) Piis, vel impiis, hisce fraudibus Res Christiana non promovetur, sed detrimenta capit. Non licet nobis *pro Deo forti*, ejusque caussa, *iniquitatem loqui & fraudem*, uti optime Jobus monuit. (x)

Res veras igitur dicat Minister Verbi, *Vera Dogmata* ex verbo veritatis hausta, vera & solida *Argumenta*, in quibus est ἀπόδειξις πνεύματος, non πιθανολογία (y) vera etiam *Exempla*, verasque *Historias* proferat, non aniles fabulas, non cerebri figmenta, non aperta mendacia; Nec luxurian-

(v) in Tract. Theol. Pol. Cap. XIV. p. 162. I. W. in Apol. pro libris adv. Jovinian. ad Pammach. Tom. II. Opp. p. m. 105. (x) Job XIII. 7. (y) Coloss. II. 4.

riantis ingenii ſpeculationes pro diuinis veritatibus audaciter unquam venditet : veritatem etiam in Laudibus & Redargutionibus ſectetur, nec unquam exaggerandi aut deprimendi modum excedat. Numquam ſe in doctrina ſalutis accommodet ad Humana ingenia & affectus ; dicendo id tantum quod iis placet & congruit, reticendo autem illud, a quo mortalium animi alieniores ſunt. Sicuti Jeſuitæ in China, *doloſis* illis *operariis* a Paulo memoratis (z), meritò adnumerandi, ne crux Chriſti offendiculo ſit Chinenſibus, id quod glorioſum & cæleſte eſt in Chriſto tantum prædicare perhibentur, negligere verò crucem ejus, in qua unâ gloriatus eſt Paullus, & ſalus peccatoris conſiſtit.

Certè nil Veritate pulchrius eſt, adeo ut delectet etiam in ipſis Fabulis veritatis ſpecies. Nil Veritate Chriſtianâ ſanctius & certius eſt. Nil quoque magis neceſſarium eſt ad ſalutem, quam Cognitio Veritatis, ſeu Myſterii Patris & Filii, & obedientiæ hujus vicariæ, fide amplectendæ ad juſtificationem coram Deo; cujus doctrina ideo nunquam reticeri debet.

Ita in via Veritatis præiverunt Apoſtoli. *Non arte compoſitas Fabulas ſecuti ſumus*, inquit, Petrus (a). Ita

(z) 2 Cor. XI. 13. (a) 2 Petr. I. 16.

Ita Paulus dicit, ſe non *cauponari ſermonem*, inſtar eorum qui vina adulterant, & vitiata pro ſinceris vendunt. (b) Et alibi, *ſe abrenunciaſſe pudendis latebris, non cum calliditate ambulare, nec ſermonem Dei* δολοῦν *falſare, ſed declaratione veritatis ſe commendare apud omnem hominum conſcientiam in conſpectu Dei.* (c) Et rurſus, ſe *converſatum* eſſe *in Simplicitate & ſinceritate, non in ſapientia carnali* (d), quæ perplexa ſophiſmata profert, & *Perſuaſoria Verba* (e) illa, quibus corruptæ Hominum rationi & affectui pravo placentia tantum proponuntur.

Ut adeo per conceſſionem quandam ironicam dixerit idem Apoſtolus in ſecundâ ad Corinthios, (f) *quia callidus fui dolo vos cepi.* Vult enim dicere Paulus, ſi dolus eſt, vos *non gravare*, gratis vobis Euangelium prædicare, non veſtra ſed vos ipſos quærere; Ego ſanè *dolo* uſus fui, non malo tamen, ſed laudabili profectò, quia non veſtra dona, ſed Voſmetipſos, & ſalutem veſtram æternam, cum diſpendio fortunæ, virium ac vitæ meæ, procurare quæſivi.

Verùm ut tandem ad *Simplicitatis* in Oratore Sacro *Requiſitæ* arcem adſcendat Oratio; *Verborum & Rerum* illi omnino jungenda eſt SIMPLICITAS ANIMI & MORUM.

Hæc

(b) 2 Cor. II. 17. (c) 2 Cor. IV. 2. (d) 2 Cor. I. 12.
(e) 1 Cor. II. 4. (f) Cap. XII. 16. 17.

Hæc, longè diverſa a *Simplicitate naturali* aut *morali* illa, quam gentilium ſapientes quandoque laudarunt; conſiſtit in Integritate animi ac vitæ, quæ cordis *Duplicitati* in Religione, in Fide, in Cultu Dei, atque in Converſatione cum hominibus, oppoſita, excludit omnem dolum, πανȣργίαν, κακίαν, verſutiam, fallaciam ac hypocriſin; & includit *infantiam ad malum*, (g) ipſamque Charitatis Chriſtianæ ſinceritatem, ex puro corde, bona conſcientiâ & fide non ſimulata. (h) Uno verbo eſt ea *Rectitudo* animi & vitæ, quâ *Pii* ſumus erga Deum & Homines, quæque Gratiæ Dei Vorticordiæ Effectus eſt, & in ſolis per Spiritum S. Regenitis reperitur, ut ejus ſupranaturale, non naturæ, Donum. Unde SIMPLICITAS & *Sinceritas* DEI appellatur a Paullo, (i) & verè Pii, *Recti Corde* (l) & פתאים SIMPLICES dicuntur in Sacris.

Hæc eſt illa *Simplicitas quæ in Chriſto* eſt, quâ Sponſa Chriſti ornari debet, ut tanquam *Virgo pura* æterno cum Sponſo in gratiâ & gloriâ jungatur connubio, de quâ Paulus in ſecunda ad Corinthios capite undecimo. (m)

Hæc quoque eſt illa *Simplicitas Columbina*, â Chriſto Euangelii ſui Præconibus commendata, (n) & quam

(g) Rom. XVI. 19. 1 Cor. XVI. 19. Matth. XVIII. 3.
(h) 1 Tim. I, 5. (i) 2 Cor. I. 12. (l) Pſalm. CXXV. 4.
(m) vers. 3. (n) Matth. X. 16.

quam nos ſupra omnia in Miniſtro Verbi requirimus, ut ad perſuadendum & permovendum maxime utilem ac idoneam.

Si enim a Rhetoribus Scholaſticis hunc in finem præſcribantur non ſolum Λόγοι *Argumenta* demonſtrantia, ſed & Πάθη *Affectus*, & Ἤθη *Mores*, ut ſaltem illos oſtentet Orator quos Mores & Affectus in Auditoribus ſuis excitare annititur: certe Rhetores Eccleſiaſtici ab Oratore Sacro meritò exigunt Mores & Affectus ſanctos, non quos integro ſermonis habitu pingat & fingat ille; nam nulla eſt pernicioſior impietas quàm quæ ſeſe Pietatis obtentu venditat; ſed quos verè habeat, omnique ſermone & opere ſincere oſtendat.

Non ſufficit Syſtema Theologiæ practicæ ſcire, & ſcripta eorum legiſſe qui de vita ſpirituali egerunt, atque ex iis tantum ſapere ac magnificè diſſerere coram populo Chriſtiano. Verùm Experientia gratiæ Dei, Fidei in Chriſtum Vita quotidiana, veræ Pietatis ſtudium, & Amor gloriæ Dei & Chriſti, ac ſalutis Auditorum fervidus accedere debent.

Amor Chriſti ſincerus in Paſtore Ovium ejus eſt maxime neceſſarius. Ter rogat Dominus Petrum *Amas me!* (o) & non niſi ter affirmanti Apoſtolo jubet, *paſcere oves ſuas.*

Præ-

(o) Joh. XXI. 15. 17.

Præcones Chriſti *Voces* debent eſſe opere & pietatis praxi magis quam ore *clamantes*, (p) ut fiant, juxta Monita Paulli, *Exemplaria gregis*, *Bonorumque Operum Typi* illuſtres. (q) Miniſtros Sanctuarii Sanctos eſſe præ aliis oportet; quales Deus Eccleſiæ N. T. inprimis promiſit (r) apud Jeſaiam Vatem.

Sic verò *Pietatem* in Præcone Verbi, ut fructuoſum ejus ſit Miniſterium, *neceſſariam* ſtatuentes, minime exiſtimamus, quòd ſola Devotio Miniſtrum Verbi conſtituat. Quemadmodum hodie nonnulli, nimis prope ad Pietiſtas accedentes, de Eruditione Miniſtri, non dicam ſeculari, ſed etiam Theologicâ, & de Studiis & Donis ejus, parum ſolliciti, ſolam fere pietatem, cujus ideam ſibimet ipſi præſcripſerunt, in illo requirunt.

Pietiſtæ enim, ita abuſivè dicti, Hominum fanaticorum, Libertiniſmo & Indifferentiſmo, magnam partem, deditorum, impura Colluvies, Orthodoxiæ nomen odio habent, illamque, ſi quam agnoſcant, non in Conformitate Doctrinæ cum Sacris Literis, ſed in ſolâ Vitæ Morumque emendatione collocant, atque eum qui verbi, ſeu Chriſti, ut loquuntur, interni, ductum ſequitur, Orthodoxum pronunciant: atque ſic Veritatis Revelatæ Cognitionem

(p) Jeſ. XL. 3. (q) 2 Tim. III. 15. 16. 1. Theſſ. V. 9.
(r) Jeſ. LX. 17.

nem & Studium & Doctrinam pessimè a Pietate separant.

Nulla enim vera Devotio est nisi quæ ex Cognitione & Fide Veritatis profluit. (s)

Sic Spiritûs S. Ductum *in omnem Veritatem*, â Domino ut ingens & necessarium Bonum, suis discipulis promissum (t) pro nihilo habent, modò ducat eos in omnem Pietatem. Sic etiam *Urim & Thummim* malè sejungunt, quæ in Ministro Sanctuarii conjunctissima esse voluit Dominus Templi. Sic denique rident Paullum, impensè laborantem, ut *Veritas Euangelii* apud Galatas permaneret, (v) & seriò monentem Ephesios, (w) ut *circumcinctis lumbis Veritate starent.* Sic tandem Sectæ Pilati, profani Hominis, sese esse addictos demonstrant, qui ad Domini nostri Dictum illud, *Quisquis ex Veritate est, audit Vocem meam* (x) cum fastidio & irrisione regessit, *Quid est veritas!*

Neque etiam dum Pietatem veram in Oratore Sacro requirimus, hoc dicere volumus, quod omnis Ministerii verbi salutaris Effectus a *Pietate* Ministri dependeat, ut absolutè necessariâ ad Conversionem Hominum.

Hoc quoque affirmant Pietistæ, quod Irregeniti Con-

(s) Tit. I. 1. 1 Tim. I. 5. (t) Joh. XVI. 13. (v) Gal. II. 5. (w) Ephes. VI. 14. (x) Joh. XVIII. 37.

Concionatores ſint Miniſtri *Literæ*, non *Spiritus*, utpote qui non daretur ſub Miniſterio Mali Doctoris.

Malè iterum; nam Efficacia Prædicationis Verbi non pendet a Pietate Miniſtri, ſed a Virtute Domini. (v) Neque enim *in Verbis ſitum* eſt *Regnum Dei*, ſed in *Virtute*, id eſt *Potentia* Dei, ut ait Paulus: (x) Et rurſus; *Neque is qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed Deus qui dat incrementum.* (y) Non omnes, quos *Mercatus eſt* Dominus, ut ſibi ſerviant in Præconio Verbi, elegit quoque ad ſalutem. (z) Judæ proditoris, Filii Perditionis, Miniſterio ipſe Dominus uti voluit; & dixit de Sedentibus in Cathedra *Moſis: Omnia ergo quæ dixerint Vobis ut ſervetis, ſervate, & facite: ſed ſecundum opera eorum ne facite; dicunt enim & non faciunt.* (a) Gaudebat Paullus de eo quod *Chriſtus annunciaretur*, ſive id fieret *ſincerè*, ſive *in ſpeciem*, ab eis, qui dolorem & invidiam ipſi in vinculis creabant, eoſque in Miniſterio reliquit. (b) Meritò itaque damnavit *Auguſtana Confeſſio*, articulo octavo, *Donatiſtas* & ſimiles, qui *negabant licere populo uti Miniſterio malorum in Eccleſia, & ſentiebant Miniſterium malorum inutile &*

(v) Rom. I. 16. Jeſ. LIX. 21. LVII. 12. Pſ. CX. 1. 3.
(x) 2 Cor. IV. 10. (y) 1 Cor. III. 6. 7. (z) 2 Pet. II. 1.
(a) Matth. XXIII. 3. (b) Phil. I. 15. II. 21.

& inefficax esse. Quo in articulo per omnia consentire Ecclesias Reformatas cum Augustana Confessione, monuit in Exegesi ejus solidissimus Theologus *Henricus Altingius.*

Preces Impii ingratæ quidem Deo sunt. (c) Sed sic sibi soli nocet Minister Irregenitus, non illi pariter, qui Orat cum eo Pius. Nec enim Orationi Ministri alligata est Fides ac Renovatio Auditorum. *Et* quamvis Concionator ipse *Vitæ Spiritualis Experientia* destitutus sit, potest tamen eam ex Scripturâ describere, & id eloqui, quod ipse nec credit, nec amat, nec facit. Experientia enim non format verum Spiritualis vitæ conceptum, sed eum confirmat.

Manet interim firmum & inconcussum, quod Pietas Oratoris Sacri, si verè adsit, & externe probetur, ad Persuadendam Auditoribus Decentiam, Necessitatem, Jucunditatem, & Utilitatem Viæ Salutis, quam calcandam ab iis commonstrat, plurimum valeat. Imo quod plus Benedictionis & Gratiæ Divinæ, sive Convincentis, sive etiam Convertentis & Sanctificantis, secum vehat communiter, quam Sola Erudita Eloquentia, nulla animi Devotione, nulloque Pietatis veræ ardore animata.

Etenim nil magis ad persuadendum facit, quam si

(c) Prov. XV. 8.

ſi cum ratione præſumat Auditor Oratorem vere credere quod docet, cupere quod pollicetur, metuere quod comminatur, & odiſſe quod arguit.

Efficacius porro Aliis perſuademus quibus ipſimet vehementer afficimur. Pius Concionator *Amat* Verbum Dei. Ex *Amore* oritur *Meditatio* de eo diurna & nocturna. Ex Meditatione clarior rerum divinarum *Perceptio* ſequitur, cum Admiratione earum conjuncta. Atque ex illa perceptione fortior *Perſuaſio* dimanat, de Dogmatum Sacrorum decentiâ, Præceptorum Sanctitate, Prophetiarum Certitudine, Argumentorum Pondere, Veritatumque Divinarum Connexione admirabili. Ex quâ Perſuaſione incredibilis *Voluptas* animi oritur, quâ perfuſus Orator ardorem concipit, eumque toto Orationis habitu promit, atque ita vi quadam arcana Auditorum animas accendit, atque inflammat.

Præterea non novit modò & credit Pius Orator, ſed etiam ſentit dari Remiſſionem peccatorum, Adoptionis Privilegium, Amorem Dei in cordibus effuſum, Manna abſconditum, & Nomen illud Novum, quod nemo cognoſcit, niſi qui accipit. (d) Hic ergo ea quæ animo ſuo firmiter infixa habet, vivis quoque coloribus depinget, ut perſuadeat illa Auditori-

(d) Apoc. II. 17.

toribus, eorumque animos fortiter moveat, ad illorum Bonorum in Euangelio oblatorum Communionem quantocyus quærendam.

Pietas porro Miniſtri addit Robur Orationi ejus ut Veræ & Orthodoxæ. Certus enim Auditor poteſt eſſe quòd Regenitus Miniſter in Fundamento Doctrinæ Salutis errare nequeat per gratiam Dei, qui *fideles*, non modò Audientes, ſedetiam Prædicantes, *Conſervat.* (e) Gratia etiam Dei facit, ut contremiſcat Pius Orator ad Verbum Dei, (f) & ut non audeat dicere quidquam quod non audierit Deum in verbo ſuo dicentem; atque ut nolit ſapere ſupra id quod ſcriptum eſt, (g) nec credendo ſtulteſcere recuſet mundo (h), ut verè ſapiens Deo fiat, paratus ſemper ad rejiciendum omne verbum Humanum, quod ſe opponit Revelationi Creatoris & Legislatoris ſummi: ne abducatur ipſe &, abducat alios a *Simplicitate quæ eſt in Chriſto*; quemadmodum Eva ſeducta eſt, dum Serpentis Promiſſioni Majorem quàm Dei Interdicto & Comminationi fidem habebat.

Regenitus denique Concionator *Spiritum* precum habet, quas fundit ſæpe, etiam ſub horam concionis, poſtulatque a Deo Sapientiam, Linguam, ac Orationis felicem Eventum, Auditorumque ſuo-

(e) Pſalm. XXXI. 24. (f) Jeſ. LXVI. 2. (g) Cor. IV. 6. (h) 1 Cor. I. 18. 21. 23. 24. 25. 1 Cor. II. 18. 19.

ſuorum, vel Converſionem, vel Corroborationem in ſtatu Gratiæ. Cum verò preces Juſti multum valeant apud Deum, exinde apparet ſatis quod vera Pietas Oratoris Sacri Vim habeat quandam ſingularem ad reſerendas Cæleſtis Tzijonis portas, ut ex alto demittat Dominus Sceptrum Roboris ſui, quo Dominetur in Medio Inimicorum ſuorum ad eorum æternam ſalutem. (i)

Tandem & hoc habet vera Pietas, ut propius inſpecta Malis quoque veneranda ſit: Unde ſequitur, quod in Miniſtro relucens efficere queat ut horum Impietas, effrenaque peccandi licentia refrænetur, aliorum verò Vita ſaltem externe emendetur ad bonum Civitatis & Reipublicæ. Quam Pii Miniſterii ſequelam Experientia in variis Locis dudum comprobavit.

Quia verò *Simplicitas* abſque *Prudentia* meritò *Stultitia* appellatur, atque *Simplex* pro *incauto* apud Auctores Sacros & profanos ponitur; *Columbinam Simplicitatem* cum PRUDENTIA SERPENTINA conjunxit Dominus, & nos ad Exemplum Ejus utramque in Oratore Sacro neceſſariam dicimus.

Per hanc vero *Prudentiam* non nunc intelligo Civilem, Oeconomicam, Militarem, ſed *Chriſtianam*: Non eam ſolum quæ eſt omnium *juſtorum*

(i) Pſ. CX. 2.

rum. (k) Sed quæ Ecclesiæ Doctores *speciatim* decet, quam *Ecclesiasticam* & *Pastoralem* vocant. Neque tamen eam nunc adeo respicimus Prudentiam Ecclesiasticam, quæ in Administratione Sacramentorum, Exercitio Disciplinæ, & Ægrotorum Visitatione se manifestat: sed quæ in *Præconio* verbi Publico potissimum sese exserit. Hæc verò consistit in illo Mentis Habitu, quo facilis & idoneus redditur Minister Christi ad sermones suos ita componendos & dirigendos, ut consequatur optimum illum finem, ad quem Ministerium verbi est institutum. Ad quem pertinent, Puræ Euangelicæ Doctrinæ Conservatio, Legis Regiæ accurata Observatio, Naturalium Hominum Conversio, Conversorum in Fide Corroboratio, Diuini Nominis Glorificatio, Regni Christi Extensio, Ecclesiæ Ædificatio, & Salus Hominum æterna.

Ad quem omnem optabilem Finem obtinendum, in genere necesse est, ut Minister Verbi Circumstantiarum variarum rationem habeat, & Circumspectè expendat; Quid dicat, & Quomodo, Coram Quibus, Quo Tempore, & quo in Loco loquatur, & ut Eligat illam Sermonis Materiam, eamque Methodum, eaque Argumenta, Motiva & Verba adhibeat, quæ hisce Circumstantiis cum maximè congruunt;

(k) Luc. I. 17.

gruunt; omittat autem & fugiat illa, quæ ut intempeſtiva minus convenirent, & quæ fortè plus damni quam utilitatis cauſſæ Dei & Eccleſiæ adferrent.

Præter hanc Generaliorem Prudentiæ Eccleſiaſticæ deſcriptionem ſi velitis, A. H. præcepta quædam de illâ Specialiora; dabo, ſed pauca, ne Vos diutius quam par eſt detineam, Veſtraque Patientiâ nimium abutar.

Orator Sacer, ſi ad Locum Scripturæ feliciter ſit Dicturus, Logicæ practicæ peritus, artiſque Oratoriæ Sacræ Præcepta, a Multis dudum, ſed acurrate & perſpicue a Venerando Knibbio, & Celeb: Tillio ac Fabricio nuperrime data, tenere debet; ne in formando & habendo ſermone Eccleſiaſtico continuè oberret, ubique hæreat, & ſumma imis & quadrata rotundis miſceat. Prudentia interim uſum illorum præceptorum moderari debet. Nihil enim eſt ineptius iis, judice *Eraſmo*, qui nimis religioſe Præcepta Rhetorica obſervant; cum ſumma ars ſit quandoque artem negligere.

Quia porro ita ſolent eſſe mortalium mores, ut extremâ ſemper lineâ oberrent, & aut Nihil velint, aut Nimium, etiam in Sacris. Prudentia vera heic quoque auream Mediocritatem ſuadebit Oratori, atque efficiet, ut ab una parte. *Non Nihil* planè

planè eruditionis ostendat, & ab altera parte, *Non Nimium* secularis Doctrinæ & studii Litterarii ac Philologici, in concione ad illiteratam plebem habitâ, affectet.

Prudentia inprimis necessaria est in *Interpretatione* Scripturæ, instituenda juxta Regulas Hermeneuticas certas, solidas, probatas, & communiter a Viris Piis & Doctis receptas, non ex Mente hujus modò aut illius Interpretis, absque justo Examine, & propter ejus auctoritatem solam, adoptatas. Deinde in hac *Interpretatione* si velit feliciter procedere, Prudenter sibi cavere debet â nimio *allegorizandi* studio, in *Origene* præsertim, qui & Literam ipsam aliquando deserebat, Aliisque Patribus jure meritoque damnato, qui totam fere Scripturam in meram allegoriam commutabant. Nititur enim hoc insanum allegorizandi studium, hoc quoque pessimo, ad labefactandam scripturæ Divinitatem planè comparato Principio, quòd nuda Litera Scripturæ sit infra Majestatem Dei Auctoris ejus, in cujus Libro scilicet, non vulgaria de Ritibus ac Moribus Præcepta, non naturâ nota Doctrina, non Historica, aliunde satis cognita, & quæ quandoque non sunt magni momenti; verùm sublimia tantùm, occulta, longè post futura; & hæc quidem, non Simplici sermone exposita, sed juxta Veterum sapientissimorum gentilium morem, ænigmatibus, symbolis, fabulis, allegoriis

riis involuta inveniri debeant. Quod Principium facile admittent profani Critici, atque animadversis illis conquisitis & alienissimis allegoriis, libros quosdam mere Historicos, & Morales, ex Catalogo Librorum divinitus inspiratorum audacter exturbabunt.

Dari quædam Allegoρούμενα & Typica minimè diffitemur, sed etiam in his determinandis caute admodum se gerere debet Orator Sacer. *Non omnis* enim, uti ait Sanctus Petrus (l) *Prophetia*; non *Typica*, est *propriæ Interpretationis*; seu semetipsam interpretatur, sed Dei ipsius indicio, alibi in Scripturis reperto, ut intelligatur, indiget. Ex quo sequitur, quod non ubique *Typi*, ex Consilio Dei Prophetici, quærendi sint, sed ubi Deus eos in Scriptura commonstrat. Et hîc iterum Oratori Sacro Prudentia opus est, ne Typum Propheticum statuat, ubi nudum *Typi* vocabulum modò reperit adhibitum; ut v. g. de Adamo (l*), & de Factis Fatisque Populi in deserto. (m) Quoniam fortè Vocabulum hoc ibi sumitur de *Exemplo*, vel rem illustrante, vel nos commonente, ne in idem peccatum, eandemque calamitatem incidamus, uti magni Nominis Interpretes dudum judicarunt. Neque etiam nuda Nominis ejusdem Communicatio

(l) 2 Pet. I. 20. (l*) Rom. V. 14. (m) 1 Cor. X. 6. 11.

tio, aut ſimplex Comparatio, *Typum* mox *Prophetium* inferunt, ſed aliquam modò ſimilitudinem inter hunc & illum intercedere indicant. Nempe comparatur Chriſtus cum Fure nocturno, Leone, Gallina glocitante, abſque ulla utique Relatione Typica. Datur quoque Nomen *Eliæ* Johanni Baptiſtæ, verùm non ob typicam hujus per illum præfigurationem, quia nullus Meſſias Typicus, Præcurſorem illum Typicum inſequens, apparet in Hiſtoria Regum Iſraelis; ſed ob ſimilitudinem, uti adnotatum eſt in Sacra pagina, in *Virtute* & *Spiritu*, quibus Johannes, æque ac Elias olim, inſtructus erat.

Porro Prudentiæ Signum eſt, ſi Interpres ſacer non fingat & aſſumat hypotheſes, quas interpretationi ſuæ ſubſtruat, quæ in inextricabiles & inſuperabiles anguſtias ac difficultates ipſum & Auditores ejus conjicere queunt.

Qualis eſſe videtur Hypotheſis illa, quam nonnulli Viri Docti, pio, uti credere fas eſt, animo urgent; quòd ſcilicet nulla detur in Scripturis *Hyperbole*, quâ plus vel minus dicitur quam in re eſt; nulla *Ironia*, quâ aliud dicitur quàm intelligitur; nulla denique *Exergaſia*, qua idem plus ſemel dicitur, absque ſpeciali cauſſa & relatione, vel juxta genium Linguæ, vel ex loquentis zelo, vel denique ad rei certitudinem atque momentum generatim ſignificandum. Quod ſi juxta hanc Hypotheſin procedere

velit

velit Orator noſter in magnas ſe conjiciet difficultates. Nam dantur plurima Loca, quæ abſque ope Rhetorices, & Troporum Figurarumque iſtarum patrocinio, commodè intelligi & ſolide explicari atque a profanorum ſtrophis feliciter vindicari nequeunt.

Latet certe ſub Hyperbolicis & Ironicis Locutionibus Rhetorica veritas, omni etiam plebejo Lectori ſatis intelligibilis. Nullum hæ mendacium continent. Nullus per eas decipitur; ſed omnes facile intelligunt, exaggerandæ vel minuendæ rei cauſſa dici illud, quod fidem ſuperat.

Nec ſolum in Interpretatione, ſed etiam in *Applicatione* Textus Sacri per *Uſus Theoreticos & Practicos*, *Prudentia* Locum habet.

Irenica potius quam Ironica debet eſſe errorum ac hæreſium *Confutatio.* Fideliter monere debet Paſtor gregem ſuum, ut ſibi caveat â Lupis rapacibus, qui veſtimentis ovium induti, gregem diripiunt. (n) Quemadmodum hodie *Hattemiſtæ* virus ſuum, Scripturæ ipſius verbis, ad ſenſum eorum impium detortis, inaudito & nefando auſo, obtegunt & occultant. Imprudentiæ profectò & Columbinæ Stoliditatis (o) ſe Pius Orator reum faciet, ſi ſpecioſis aliorum ſermonibus, aut externa

(n) Matth. VII. 15. (o) Hoſ. VII. 11.

na quadam Pietatis larvâ circumventus, decipi se patiatur, atque ruat in insidias veritati paratas, aut saltem incautus probet ea, quæ magnopere erant reprehendenda. Quod non nisi magno cum Ecclesiæ damno contingere potest.

In *Reprehensione* Vitiorum porro *Prudentia* exigit ab Oratore nostro, ut peccata ita redarguat, ut tamen Occulta & Auditoribus incognita non doceat & ita crimina in sua turpitudine & multitudine depingat, ut tamen numerum eorum non augeat, ne ex nigro illo peccatorum catalogo postea quædam expungere cogatur. Etenim Consuetudo variat, novusque Mos non mox peccatum infert, si prava concupiscentia & animi elati vanitas absint.

Non debet enim adstringere vinculo Legatus Regis Christi, quæ arbitrio hominum ab ipso Rege sunt relicta.

Maxima verò Prudentia est adhibenda, ubi cum Superioribus est negotium, quorum animi non sunt exasperandi, nec Majestas & Existimatio eorum coram plebe ullo modo lædenda est aut minuenda. Uti eis coram in os adulari servile & abjectum est, ita palam in eos latrare ferè vel verè seditiosum est.

Cavere denique debet, ne universum hominum Ordinem unquam vituperet, quasi universi essent Mali. Inter eos, v. g. qui hodie *serio devoti* di-

dicuntur, sunt quidam Hyprocritæ, sed plures qui revera laudem nostram potius & imitationem merentur, quam publicas & acerbas impotentis animi invectiones.

Hoc unum modo addam, quod Prudentia Oratoris Sacri sese inprimis quoque exserere debeat in *Inquisitionis* usu: Ne Notas Status gratiæ ac Regenerationis signa ponat talia, quæ in Paucis modò conversis locum habent, nec cum ipso gratiæ Beneficio necessariò sunt connexa. Quale signum est scire *Tempus* & Momentum supranaturalis Immutationis suæ, quo Deus vitæ novæ Principium, insuperabili suâ virtute, in anima produxerit, & enarrare *Modum* quo admirabilis illa nova ac superna generatio facta sit in occulto.

Quotus quisque enim ex est veris Fidelibus, qui in gremio Ecclesiæ natus, Baptismi lavacro renatus, â Parentibus pie educatus, a Pueritia cum Timotheo Sacras literas edoctus, qui simul cum lacte materno limpidas illas Sacræ Doctrinæ, ex Fontibus salutis profluentes, imbibit aquas, & nunquam a veritatis tramite deflexit, nec ad impietatis mundanæ vias se convertit, quique adhuc vivit quotidie in Fide, & Amore Dei ac Christi sincero, licet imperfecte: Quotus quisque enim, est inquam, qui hæc omnia in se reperit, & qui diem & ho-

ram ſuæ Regenerationis determinare, Modumque ejus enarrare poterit?

An ideo è Regenitorum numero excludendus? Ubi, quæſo, hoc ſignum a Chriſto, Prophetis & Apoſtolis eſt memoratum? Quæ denique hujus ſcientiæ cum rei ipſius veritate Connexio? An dubitem Ego de Nativitate mea naturali, etſi modum & tempus ejus neſciam? Annon ex Effectis Cauſſam colligo, atque ex vitæ ſpiritualis Exercitio recte concludo, me, naturâ in peccatis mortuum, ejus Principium a Deo accepiſſe? Hoc tamen dicere Fidelis poteſt; quando ex torpore ſpirituali excitatus eſt, quando vita fidei ejus nova incrementa cepit, quando Victoriam inſigniorem de hoc vel illo peccato adjacente, cum quo luctari diu debuit, reportavit, quando denique & quomodo, ſub hoc illove Miniſterio verbi vivens, fortiora ſibi calcaria ſunt addita, ad ſui ipſius abnegationem majorem, crucis ſuſceptionem, & Chriſti abſque ullo pudore præpoſtero imitationem alacrem. Imo tandem dicere poteſt, quando poſtquam in gravius peccatum aliquod fortè inciderit, *ſecunda* Converſio ejus inceperit, quæ utique, ut fit a bene multis imperite admodum, cum *primâ* confundi non debet.

Sufficiant hæc pauca Prudentiæ Simplicati jungendæ ab Oratore Sacro ſpecimina. Plura nunc non

non addam, ſed Orationi finem imponam.

Hæc eſt illa *Prudens Simplicitas*, rudi penicillo nunc a me delineata, quam Oratoris Sacri, juxta Domini Monitum, inſigne Ornamentum, ac neceſſarium præ aliis *Requiſitum*, ut Verbi Miniſterium ipſi & Auditoribus ejus feliciter & proſpere ſuccedat, ſemper exiſtimavi. Quamque ideo omnibus precibus a Deo meo petii, atque ejus exercitio Miniſterium meum Eccleſiaſtium, jam per quadraginta ſeptem fere annos exornare ac fructuoſum reddere ſincere allaboravi, quantum naturæ infirmitas, carnisque corruptæ reliquiæ permittebant. *Recordare Mei, Deus mi, in bonum.* (p)

Hanc quoque *Simplicitatem Prudentem* Deo conſecratis Juvenibus, qui meæ Diſciplinæ ſe olim tradiderunt, ut omnibus viribus ſectentur, ſedulò inculcavi: ex quibus multi hodie, in florentiſſimis etiam Belgii noſtri Eccleſiis, magno cum fructu, nomine Chriſti Legatione funguntur.

Et hanc etiamnum omnibus, qui artem concionandi ſub meo auſpicio diſcere cupiunt, magnopere commendo.

Et ſi velitis, Perilluſtres & Nobiliſſimi Academiæ hujus Proceres, & A. H. ut vobis Inſtituti mei, quod in tradenda Oratoria Sacra hactenus ſecutus ſum, & ſequendum mihi propoſui, quamdiu

(p) Nehem. XIII. 31.

diu Deus vitam viresque largitus fuerit, rationes publice, hac occasione, reddam; En paucis dicam.

Commendo Discipulis meis Simplicitatem quidem sed eruditam, ut rerum omnium sibi acquirere studeant scientiam, quæ Theologum faciunt & ornant.

Hunc in finem Commendo illis Historiæ Universalis, & Antiquitatum Romanarum, Græcarum & Hebraicarum studia, quæ insigniter apud nos florent.

Commendo illis præterea, ut Logicæ studium excolant, & ut reliquæ Philosophiæ sanæ & sobriæ, adversus Revelationem sese non efferenti, gnaviter operam dent; cujus Professio, Philosophis toto orbe celebribus demandata apud nos, viget.

Commendo eis cummaxime etiam ut Linguas Sacras, aliasque Orientales cognatas, haud perfunctoriè addiscant, quæ in hac Academia hodie magno cum splendore reviviscunt & reflorescunt.

Quibus propædeuticis præmissis suadeo illis, ut se totos omnibus viribus Theologiæ Revelatæ tradant, ut edocti sapientiam illam cælestem in scripturis traditam, loquantur in Ecclesia non nisi *Eloquia Dei.* (q)

Nolo autem ut ab ore meo tantùm pendeant, aut in sensus meos serviliter abeant, sed ut Clarissimos Collegas quoque, animis & zelo pro Orthodo-

(q) Pet. IV. 11.

thodoxiâ & Unionis Formulis tutandis & retinendis, mihi conjunctissimos audiant, omniaque explorent, & quod bonum est retineant. Novi enim quod nobiles animas vegeta libertas alat, quam laudo, sed eam, quæ amore veritatis & reverentiâ Domini in verbo loquentis, & desiderio salutis proximi, atque pacis in Ecclesia conservandæ, intra justos limites restringitur & coercetur.

Commendo eis insuper, postquam Theologiæ solidæ scientiâ pectora imbuerunt sua, ut se ad conciones publicas etiam præparent, & quidem ut in formandis ac habendis illis concionibus Methodum potius sequantur Analyticam, quia ad Scripturæ Intelligentiam consequendam magis conducit, quam Syntheticam, quæ vulgò in Locorum Communium Tractationem nimium excurrit; & ut hunc in finem legant Præcepta Oratoriæ Sacræ, a laudatis modo Viris Clarissimis tradita, non alia omnia, magno numero edita, ne multitudo eos obruat atque retardet. Et simul ut Lectioni adjungant Exercitationem dicendi privatam; imo ut audiant Pios Doctos & Eloquentes Concionatores; sic fortè majores in Eloquentia Ecclesiastica progressus intra unius anni spatium, quam in Rhetorum officina per plures annos, facturi.

Commendo illis porro, præter eam in Verbis & Rebus descriptam Simplicitatem, quam maxime

illam Animi, veram nempe Pietatem; ut ipſi credant, ament, faciant, quæ Auditoribus ad ſalutem æternam conſequendam præſcribunt; ut vita eorum talis ſit qualis eſt Oratio ſancta; & facta verbis ſocient, ut plebs Chriſtiana eos non minus admiretur cum videat, quam cum audiat illos.

Nec inculcare eis deſino, quod Hypocriſi ſuâ Homines quidem, non autem Deum unquam decipere queant; & quod larvâ Pietatis obtecti, aliis quidem prodeſſe poſſint, ſibimet verò ipſis maximopere nocituri ſint.

Adhortor denique Eos, ut cum Pietate Prudentiam componant, quæ maximè in judicio de ſtatu gratiæ Auditorum ferendo exerceri debet; & nunquam ſibi infallibile illud judicium attribuant, quod ſolius Dei eſt; magis ſemper proclives ad bene judicandum de illis quam malè; & ne temere aliquem numero Regenitorum excludant, qui fortè ſequitur ſed ex longinquo Dominum; neutiquam tamen eos ſequantur, ſed procul ſe ab eorum caſtris ſeparent, qui Regenitum, Pietatisque propugnatorem, unius diei ſpatio, tanquam ſtatuam e luto, fingunt, quem paulò antequam ſe illis addixerat, pro Irregenito habuerunt.

Tandem ut neceſſarium hoc *Simplicitatis Prudentis* Donum a Patre Luminum conſequantur, moneo, ut Orationem ad Deum fundant antequam Ora-

Orationem ad populum habeant, & ut conclavia eorum ardentiſſimarum precum Thure quotidie fragrent, quibus Altiſſimum orent, ut Sapientiam in occulto revelet, cordibus prudentiam ſanctorum indat, & in ore eorum verba ſua, quæ flectant auditorum animos, ponat.

En, Illuſtriſſimi Proceres, hoc fuit dudum, hoc eſt, & erit Inſtitutum meum, quamdiu ſpiritus hos alit artus. Tales Oratores Sacros formare ſtudebo, quos hæc *Simplicitas Prudens*, magis quam Eloquentia Mundana, ornet, formet, & Populo Dei, omnibusque ſalutis æternæ ſitientibus, gratos & utiles ad ſalutem æternam reddat.

Tu, Jehova, Audi & Exaudi vota noſtra, pro Nominis Tui Glorificatione, Regni Chriſti Amplificatione, Miniſterii verbi felici ſucceſſu, pro Patriæ, Academiæ & Eccleſiæ Belgicæ, Salute, concepta, propter Dominum!

D I X I.